

Agnieszka Sukienniczak

Architektka wnętrz, kuratorka sztuki. Doświadczenie zawodowe zdobywała pracując w Ljubljanie, Berlinie oraz Poznaniu. Od 2019 roku organizuje warsztaty architektoniczne w ramach inicjatywy Architektour. Laureatka konkursu dla kuratorów ogłoszonego przez Galerię Sztuki im. Jana Tarasina w Kaliszu w 2020 roku. Nominowana w konkursie na najlepszy dyplom magisterski im. Marii Dokowicz oraz konkursie im. prof. Alicji Kępińskiej na najlepszą pracę teoretyczną (2020). Podczas pracy nad projektami kuratorskimi analizuje strategię ekspozycji wystaw dotyczących budynków. Nieustannie poszukuje relacji pomiędzy sztuką a architekturą.

Przestrzenna czułość dźwięku

Na nasze postrzeganie składa się współdziałanie wszystkich zmysłów. Odbierając architekturę, zazwyczaj skupiamy się na jej warstwie wizualnej, czyli poznajemy ją za pomocą wzroku. Co wpływa na faworyzację właśnie tego zmysłu? Według badaczy zajmujących się procesami percepcji, Andrzeja Klawitera oraz Anny Preis, nierówność ta wynika z różnic w definicji. Zgodnie z tradycyjnymi ujęciami słownikowymi percepcja dźwięku polega na odbieraniu fal akustycznych. Klawiter oraz Preis zauważają, że sformułowanie to odnosi się jedynie do cech nośnika informacji, a nie charakteryzuje obiektu, którego ta informacja dotyczy. Słyszenie służy bowiem analizie tego, co dzieje się wokół organizmu. Słuch pomaga zlokalizować obiekt, pozwala oszacować jego masę oraz tworzywo, z którego jest on wykonany. Najważniejszą informacją, jaką uzyskujemy poprzez używanie tego zmysłu, jest dynamika przedmiotu oraz sposób jego poruszania się. Wspomniani badacze proponują przedstawianie obrazu wzrokowego jako tego, który służy do rozpoznawania statycznych cech przedmiotu (kształt, wielkość, barwa). Postrzeganie dźwięku natomiast powinno być rozumiane jako dostarczanie danych o cechach dynamicznych (prędkość, przyspieszenie, kierunek poruszania itd.)¹.

Czy statyczne obiekty, takie jak architektura, również możemy usłyszeć? Wraz z pojawieniem się urządzeń elektronicznych w praktyce architektonicznej prawie całkowicie przestano wykorzystywać bryły budynków do wzmacniania bądź zagłuszania słyszalności. Kwestia zależności pomiędzy budynkami a dźwiękiem pojawia się jednak relatywnie często w inspirujących pracach artystycznych. Christina Everts wraz z Tomaszem Pawłowskim w 2016 roku wykonała performans w opuszczonym budynku dawnej synagogi w Poznaniu. Everts postanowiła wykonać w tym obiekcie żydowską pieśń, symbolicznie przywracając pierwotną funkcję budynku. Pogłos kobiecego głosu odbijający się od ścian oraz kopuł sprawiał, że odbiorcy

» 1 A. Klawiter, A. Preis, *Słyszec człapiącego grubasa. O tym, jak posługujemy się słuchem w życiu codziennym*. [w:] *Ekspektatywa_1*, red. E. Petruk, P. Sieniuc, B. Świątkowska, Warszawa 2009, s. 45.01

mogli poczuć monumentalność architektonicznej bryły. Dźwiękiem oraz sposobem jego rezonowania można było dokonać „pomiaru” przestrzeni.

Wykorzystanie geometrii pomieszczeń do celów akustycznych najbardziej znane jest w instytucjach zajmujących się działalnością muzyczną i koncertową. Bryła filharmonii szczecińskiej stała się inspiracją dla grupy panGenerator. Autorzy przy pomocy urządzeń elektronicznych oraz charakterystycznego, okrągłego kształtu klatki schodowej skonstruowali instrument w wielkiej skali. Odgłos poruszającego się po wewnętrznej rampie schodów nośnika tworzył rytmiczne echo.

Christina Everts podczas wernisażu wystawy na tle dokumentacji pracy *Pływalnia Miejska / Nowa Synagoga* (2016) powstałej we współpracy z Tomaszem Pawłowskim, fot. Jakub Seydak

Topografia ulic, faktur i kształtów budynków tworzy pejzaż dźwiękowy, indywidualny dla każdej przestrzeni. To, jak brzmią miasta, zmienione zostało poprzez zwiększenie użycia samochodów oraz (ogólnie rzecz ujmując) rozwój przemysłu. Zagadnienie zanieczyszczenia audiosfery i idące za tym czynnikiem negatywne skutki dla ekosystemu porusza w swojej pracy *Who Owns The Air?* Katarzyna Krakowiak. Nagrania śpiewu ptaków ukazują brak możliwości ich wzajemnej komunikacji. Skutki zgiełku odczuwają nie tylko zwierzęta, ale także mieszkańcy metropolii. Według raportu Światowej Organizacji Zdrowia (WHO) pochodzącego z 2018 roku, powyżej 30% społeczeństwa Unii Europejskiej musi znosić nocny hałas o natężeniu większym niż 50 dB. Możemy sobie wyobrazić, że poziom tej

wartości odpowiada głośności włączonego odkurzacza. To zagrożenie może powodować szereg problemów zdrowotnych².

W związku z postępem technologicznym zmieniały się otaczające nas sygnały dźwiękowe. Charakterystyczne brzmienia wiadomości na komunikatorach stały się bardziej rozpoznawalne niż śpiew poszczególnych gatunków ptaków. Nie należy również zapominać o tym, jak brzmienia wpływają na siebie, tworząc niezależne, niekontrolowane kompozycje. Tę relację ukazał w projekcie obiektów *Soundscape* Jan Ankersztajn.

Na co dzień otacza nas wszechobecny nadmiar komunikatów, istny labirynt przekazów. Spacerując ulicą miasta, jesteśmy nieświadomymi słuchaczami oraz uczestnikami rozmów. Polski kompozytor i dyrygent Witold Lutosławski apelował o zwiększenie świadomości na temat zgiełku i jego negatywnych skutków. Jak czytamy w książce *O muzyce. Pisma i wypowiedzi* (2011): „Dźwięk dochodzi do nas poprzez czaszkę. Słuch nasz jest bezbronny i pod tym względem jesteśmy niewolnikami otaczającego nas świata”³. W odróżnieniu od bodźców odbieranych przez pozostałe zmysły nie jesteśmy w stanie w pełni odseparować się od dochodzących nas dźwięków. Taką próbę stanowią może zagłuszanie hałasu przy użyciu słuchawek. Paradoksalnie, chcąc wyizolować się od zgiełku, gwarantujemy swojemu organizmowi jeszcze większy hałas.

Propozycją artystki Zuzanny Dembiec jest instalacja ograniczająca wzrok i słuch odbiorców. Materiałowa konstrukcja Platformy społecznościowej odgradza pole widzenia oraz dźwięki. Użytkownik obiektu przez odseparowanie bodźców może – paradoksalnie – na nowo odkryć ich ilość. Podobne działania edukacyjne, propagujące prawo do ciszy, prowadził w 2013 roku Franciszek Sterczewski. Architekt i aktywista przygotował happening, który za pomocą wytłumienia brzmień uświadamiał ich obecność.

Rozważania dotyczące ciszy nabrały szczególnego znaczenia w niespokojnym okresie pandemii. Część społeczeństwa zmuszona jest do spędzania czasu izolacji w samotności, dla wielu osób zamknięcie odbywa się w złych warunkach mieszkaniowych. W zaistniałej sytuacji temat komfortu dźwiękowego wydaje się być bardzo aktualny.

Wystawa *Przestrzenna czułość dźwięku* ma na celu zachęcenie odbiorcy nie tyle do pasywnego słuchania, co rozumnego usłyszenia otaczającego nas nieustannie pejzażu dźwiękowego. Spotkanie w Galerii Sztuki im. Jana Tarasina w Kaliszu daje możliwość podjęcia dyskusji na temat obecności brzmień w strukturach architektonicznych. Świadomość uczestniczenia w codziennej kompozycji dźwięków ma również olbrzymi

» 2 *Noise pollution. Data and statistics*, <http://www.euro.who.int/en/health-topics/environment-and-health/noise/data-and-statistics> [dostęp: 15.02.2020].

» 3 W. Lutosławski, *O muzyce. Pisma i wypowiedzi*, Wyd. Słowo/obraz/terytoria, Gdańsk 2012, s. 38.

potencjał artystyczny. Wystawa jest zatem formą zaproszenia zarówno do poszukiwania ciszy, jak i do wspólnego przysłuchiwania się otaczającym nas budynkom. ●

* * *

Bibliografia

Klawiter A., Preis A., *Słyszeć człapiącego grubasa. O tym, jak posługujemy się słuchem w życiu codziennym*. [w:] *Ekspektatywa_1*, red. E. Petruk, P. Sieniuc, B. Świątkowska, Warszawa 2009.

Lutosławski W., *O muzyce. Pisma i wypowiedzi*, Wyd. Słowo/obraz/terytoria, Gdańsk 2012.

Noise pollution. Data and statistics, <http://www.euro.who.int/en/health-topics/environment-and-health/noise/data-and-statistics> [dostęp: 15.02.2020].

Wystawa *Przestrzenna czulość dźwięku* (17.06–28.08.2021), kuratorowana przez Agnieszkę Sukienniczak, była realizacją projektu nagrodzonego w 4. edycji Konkursu dla Kuratorów, ogłoszonego w 2020 roku przez Galerię Sztuki im. Jana Tarasina w Kaliszu.

Opiekę merytoryczną nad wystawą sprawowała dr hab. Marta Smolińska, prof. UAP.

